

Priznamo pa radi, da posebno daleč segajočega programa v nobenem oziru ne bode mogoče sklepati, kajti stvari se prehitro preminjajo; ali vsaj za tiste zadeve, o katerih je pričakovati, da kmalu pridejo na dnevni red, je potrebno kacega razgovora.

Sicer je pa sedanji shod vse kaj drugega nego shod poslancev, kajti postavljen bode vse na širšo podlago, pokazati bode imel mnenje narodovo v raznih zadevah, da bodo poslanci potem vedeli, kakšne politike se imajo držati. Zato je pa obžalovati, da se nekateri poslanci ne-čejo udeležiti tega shoda. Vriva se nam misel, kakor bi se ga nekoliko bali. So nekateri mej njimi, katerim je koalicija več nego narodne koristi, kar kaže to, da ostajajo v njej, da si nimajo do danes najmanjše stvari pokazati, da bi jo bili dosegli v znamenji koalicije. Čutijo namreč, da bi bilo težko opravičevati svoje postopanje pred zaupniki, kateri bi se najbrž ne dali zbegati s kakim strašenjem s socialno demokracijo. Morali bi na dan z uzroki, zaradi katerih se drže liberalcev, in tega se pa menda boje, zato pa iščejo uzrokov, da ne pridejo na shod.

Da bi shod zaupnih mož bil odveč, je že zaradi tega smešno trditi, ker je nedavno bil tudi podoben shod na Koroškem in vendar ni nobeden temu ugovarjal. Če je dobro, da so se sešli zaupniki koroških Slovencev, zakaj pa bi ne bilo dobro, da se snidejo v Ljubljani zaupni možje iz vse Slovenije.

Nekaj pa nas veseli. Sobotni „Slovenec“ je pisoc proti shodu, posegal nazaj na shod slovenskih poslancev v Ljubljani dne 2. oktobra 1890. leta in nekako priznal sklepe tega shoda. Mi smo v bistvenem vedno zagovarjali te shode. Naravnost smo pisali, da se s sklepi katoliškega shoda le zaradi tega ne strinjamo, ker je zatajil nekatere sklepe tega shoda poslancev, kakor na pr. slovensko vseučilišče, katerega bi po našem mnenji ne smel zatajiti noben shod, ki se vsoja v narodnem oziru dajati kak program Slovincem. Nobeno nemško katoliško vseučilišče slovenskega zameniti ne more. S tem, da je glasilo naše konservativne stranke poseglo po tedanjem shodu, je dokazano, da smo prav imeli, kar smo tedaj pisali. Mi le želimo, da sklepi omenjenega shoda v obče ostanejo vedno program vseh Slovencev, seveda kolikor je to pri premenjenih razmerah mogoče. Shoda zaupnih mož pa ta shod ne more nadomeščati, ker se ni vršil o času koalicije in torej njega sklepi o tej stvari ne dajo nobenega navodila. Volilna reforma tudi tedaj ni bila tako v teku, da bi se bilo razgovarjalo o njej. Shod zaupnih mož pa nima namena razdirati tega, kar je shod poslancev v Ljubljani storil, temveč le dalje zidati in popolnjevati. Zato mu pa mi želimo najboljšega vspeha, pa tudi da bi zblížal vse prave slovenske domoljube in pojasnil zamotani politični položaj.

Politični pregled.

Celjska gimnazija. — Koalicija se je že toliko ponášala, da bo dosegla slovensko gimnazijo v Celji, a kakor

se vidi iz vsega ne bode ničesa. Nemški liberalci, prijatelji naših slovenskih koalirancev, tega nikakor ne dovolijo. Zato je pa vlada naročila celjskemu okrajnemu glavarju, da bi kak drug kraj poiskal za celjsko gimnazijo, in res je te dni okrajni glavar zaradi tega že bil v Žalci in Šent Jurji, kjer pa ni dosti opravil, da si je delal najlepše obljube. Ljudje so prepričani, da bi gimnazija vspevala le v Celji in ne odstopijo od te zahteve. V Šnt. Jurji je bil okrajni glavar s svojim prizadevanjem nabral nekoliko podpisov za osnovo slovenske gimnazije, ki so se pa zopet preklicali. Sedaj se obrača baje pozornost še na Mozirje, Sevnico in Brežice. Lepo bi bilo, če se naposled za slovensko gimnazijo oglase Brežice, ki so pri nemških liberalcih na glasu kot znamenita nemška postojanka. Seveda z gimnazijo v Brežicah, ki se tako v nepripravnem kraju, bi ne bilo nič pomagano. Radovedni smo, kaj store naši konservativni poslanci, če se odloči, da se slov. gimnazija v Celji ne osnuje. Govori se, da izstopijo iz koalicije, kar pa na brž ne store, ko bi jih iz nje tudi s korobačem podili, kakor je že storila „Neue Freie Presse“. Gospodje bodo že našli kak izgovor.

Državni zbor je sklenil, da bode po okrajšanem potu obravnaval o premembi civilnopravnega postopanja. Po navadnem parlamentarnem potu bi ne bilo mogoče rešiti dotičnih precej obširnih zakonov, če tudi se občno pripoznava potreba njih premembe. Posebno je važen nov eksekutivni red, kjer se bode jako oziralo na tega, komur se ima kaj prodati. Ne bodo se dopuščale dražbe, kjer se že naprej ve, da bi se jedva stroški ne izplačali. Pri civilnih pravnih se bodo precej premenile instance. Prenehala bode prednost veleposestnikov, kateri so se dosedaj morali tožiti le pri deželnih sodiščih. Manjše pravde se bodo reševale pri okrajnih sodiščih, če bode pa šlo za večje zneske po deželnih ali okrožnih sodiščih. Strinjati se pa ne moremo s tem, da se v mnogih slučajih zahteva odvetnika, posebno, če sta dva odvetnika v dotičnem kraju. Zastopanje po odvetniku pravosodje navadno le podraži. Vidi se, da imajo nekateri gospodje nekaj preveliko skrb za odvetnike. Sploh so pa dotične predloge ukrojene po dotičnih nemških uredbah, kakor je že v Avstriji navada. Nadalje je državni zbor imel dolgo posvetovanja o zakonu o razprodajah. Ž njim se hoče prepričati sleparija, da kak trgovec s kako pretvezo naznani razprodajo in ljudje dero k njemu, misleč da bodo dobro in po ceni kupili, v resnici se pa opeharijo. V bodoče bode treba oblastvenega dovoljenja za razprodajo.

Tržaška odvetniška zbornica se tudi ni mogla izdržati, da ne bi ugovarjala izvedenju narodne enakopravnosti. V soboto je imela izredni občni zbor, katerega se je udeležilo 78 odvetnikov, mej njimi 20 iz Istre. Razen 7 Slovanov so vsi udeleženci bili Italijani. Zbornica je sklenila resolucijo, v kateri ugovarja, da se poslednji čas z raznimi naredbami in ukazi dela sistematična opozicija italijanščini ker je v nevarnosti italijansko poslovanje v uradih. V odločnem in temeljitem govoru je odvetnik Vitežić s Krka pobijal resolucijo. Italijanski odvetniki so močno kričali mej njegovim govorom. Tržaški odvetnik Concolo je ugovarjal Vitežiću, toda ni mogel pobiti njegovih argumentov, kajti krivica se zagovarjati ne da. Italijanske odvetnike je posebno to razburilo, da so trije zaradi javnega nasilstva obsojeni slovanski kmetje nedavno po svojem zastopniku vrnili italijansko zatožbo in zahtevali slovansko in jo dobili. Italijani trdijo, da dotični kmetje znajo italijanski. Ta strašen dogodek je pa razburil živce Italijanom. Zbornica je seveda z veliko večino izrekla za omenjeno resolucijo. Italijanski odvetniki pa tukaj čutijo, da jim gre nekoliko tudi za zaslužek. Slovanščine ne znajo, s samo italijanščino bi pa več ne mogli poslovati, ako se razširi slovansko uradovanje. Resolucija pojde na pravosodno ministerstvo na Dunaj.

Zmaga čeških radikalcev. — Češka radikalna stranka vendar le postaje Mladočehom nevarna. V kmetskih občinah

je v kolinskem volilnem okraju zmagal nehaniški župan Rašin, oče znanega v pravdi proti Omladini obsojenega dr. Rašina. Dosedaj je ta okraj zastopal Mladočeh Doležal. Pri sedanji dopolnilni volitvi je pa dobil Rašin 242, mladočeški kandidat deželni poslanec Horak 94 in staročeški kandidat Baček 72 glasov. Ta zmaga je Mladočehe kaj neprijetno dirnola, ker je jasno pokazala, da pri narodu izgubljajo zaupanje, ker kažejo semtertja premalo odločnosti. Dr. Gregor je narod vedno prizivljajal s skrajnim korakom, ali sam je pa večkrat pokazal svojo bojzljivost, zaradi tega pa ljudje posegajo po drugih možeh. Rašinova zmaga je le naravna posledica mladočeške politike. S svojimi agitacijami so razburili narod in sedaj ne more razumeti, kako da še ni dosegel svojega državnega prava. Dolži zatorej mladočeške poslance, da ne store svoje dolžnosti. Sedaj pa nastane vprašanje, bodo li Rašino vsprejeli v mladočeški klub. Če bode vanj vstopil, sloge v njem gotovo ne bode pospeševal.

Dolenjeavstrijski katoliški shod. — Minoli teden je bil na Dunaji obilno obiskan katoliški shod, katerega so priredili krščanski socialisti. Ta shod je jasno pokazal, kako so se razmere premenile zadnja leta na Dunaji. Pred dobrimi desetimi leti, bi tak shod ne bil mogoč. Shod se je poleg verskih stvari bavil tudi z narodno gospodarskimi in socialnimi vprašanji. Posebno knez Liechtenstein je v lepem govoru razvijal krščanskosocialni program. Mnogo lepega in resničnega je povedal, kar je le želeli, da se uresniči. Kar je pa izrekel o zasebni lastnini, temu pa ne moremo baš pritrjevati glede na slovanske razmere. Če knez misli, da je skupna lastnina protinaravna, se pač daleč moti in le kaže, da se s socialnimi razmerami raznih narodov ni toliko pečal, kakor bi se moral kdo, ki je prevzel nalogo reformovati družbo. Ko bi tudi država res ne mogla v tem oziru imeti skupne lastnine, a občine, ali pa večje družine je pa imajo lahko. Take uredbe so stoletja in stoletja imeli razni slovanski rodovi in še le vpliv novodobnega liberalizma je jel razjedati na njih. Kar se je pa moglo stoletja in stoletja ohraniti, pač ne more biti protinaravno. Seveda drugo vprašanje je, če za sedanje razmere in pa za razne kraje taka uredba ugaja. S tem bi bilo pač potrebno, da se pečajo krščanski socialogi. Tudi kar je knez govoril o nepremični lastnini delavcev, ni povsem ugodno. Že „Amerikanski Slovenec“ se je z vso odločnostjo izrekel proti taki lastnini, ker je potem delavec preveč navezan na jeden kraj in tovarnar pri raznih prilikah lažje pritiska nanj. — Shod je bil v ostalem jako slovesen. Udeležilo se ga je veliko duhovščine, parlamentarcev in družih učenih mož. Med drugimi je bil tudi papežev nuncij Agliardi. Vladala je na njem lepa sloga mej konservativci in krščanskimi socialisti, da si so v parlamentarnem življenju tako nasprotni. Konservativni listi so celo dolgo delali proti temu shodu in trdili, da ta katoliški shod nima smisla, ker se bode vršil brez pokroviteljstva škofov. Naposled so pa krščanski socialisti vzlic težavam, ki so se stavile, dobili odobrenje od škofijstva in iz Rima, tako, da tudi od konservativne strani niso mogli nič oporekati. Prišel je na shod celo grof Sylva Tarouka, predsednik komisiji za prihodnji občni avstrijski shod, ki je opustil iz strahu pred krščanskim socialisti sklicanje občenega avstrijskega shoda. V vsakem oziru je bil shod sijajen in ob priliki, še kaj spregovorimo o sklepih njegovih.

Katoliški shod v Stolnem Belemgradu. — Z veseljem moramo danes omeniti, da se ogerski katoliški shodi začenjajo gibati. V Stolnem Belemgradu imeli so jako obilno obiskan shod, na katerem so mej drugim sklenili prošnji do vladarja, da naj ne potrdi civilnega zakona. Govorilo se je pa na tem shodu o zjedinenju vseh ogerskih katolikov brez ozira narodnosti, ker je mogoče, če se katoliki potegujejo za narodno enakopravnost Slovanov in Rumunov. Madjarske liberalce je ta shod močno vznemiril. Zaradi njega se je interpelovalo v

zbornici in je ministerski predsednik obetal uprizoritev neke agitacije proti katolikom in da bode porabil ves svoj vpliv, da se potrdijo cerkvenopolitične predloge. Najhuje pa liberalce peče, da je shod pozdravil tudi nadvojvoda Josip. Govori se, da proti temu hočejo ugovarjati pri vladarju, kjer seveda ne bi ničesa opravili. S takim ugovarjanjem bi si sedanja vlada pač le sebi omajala stališče, kajti zaupanje je na višjih mestih močno že zaradi tega zgubila, ker pod njo tako cvete košutovstvo.

Ogerska. — V ogerski zbornici poslancev je sedaj proračunska razprava. Seveda te priložnosti ne puste skrajni levičarji, da ne bi izražali raznih državnopravnih želja, posebno se odlikuje v tem oziru Ugronova frakcija. Ponovila se je zahtevo, da se cesarska kabinetna pisarna razdeli v avstrijsko in ogersko. Pri konzulatih se dovolj ne izrazuje državnopravni položaj Ogerske. Govori se o ogerski državni polovici, kar pa ni prav, ker Ogerska je celo država zase. Proti dispozicijskemu zakladu sami na sebi niso ugovarjali, ali Ugron je želel, da bi se porabljal v zatiranje nemadjarskih narodnih, ali kakor se je on izrazil proti narodnostnim agitacijam — Grof Szapary snuja posebno stranko, katera bi imela posebno braniti poljedelske koristi. K novi stranki pristopijo tisti, ki so zaradi cerkvene politike izstopili iz vladne stranke. Glavni smoter bi pa te stranke bil z vsemi silami delati, da vržejo Wekerleja.

Košutovi škandali. — Potovanje Franca Košuta je napravilo že sitnosti vladi. V Debrečinu so Košutovci ob prihodu „velikega madjarskega domoljuba“ priredili protidinstične demonstracije. Zabranili so igranje cesarske himne in igrala se je neka protiaustrijska himna. Zaradi teh škandaloznih dogodkov je interpeloval v zbornici poslancev Bussbach vlado, če misli tacim škandalom narediti konec in ustaviti agitacije moža, ki ni niti ogerski državljani.

Italija. — Milanski poslanec Luigi Rossi je v nekem svojem govoru skušal pred kratkim dokazati, da je vsega narodno-gospodarskega propada Italije kriva centralizacija države in je razvil mnenje, da se bo Italija morala vrniti k prejšnji razdelitvi po okrajih. Razni listi so seveda zagnali na to velik hrup češ, da se deluje na ta način proti zjedinenju Italiji in na zopetno združitev, ter da bi bilo to v pogubo velikemu kraljestvu, drugi pa zopet, vneti za blagor domovine, ne obsojajo kar naravnost Rossijeve trditve. Resnično je, da je centralizacija in nesrečna zjedinenost Italije tirala to v propad, v katerem se nahaja zdaj. Luksurijozna uprava države se ne opone povsodi, zato je treba sredstev, katerih Italija in ž njo njeni prebivalci ne morejo nuditi. Italija ni zmožna zadoščati zahtevam trozveze in če to skuša vendar le storiti, se pravi to silo delati, vsaka sila pa le en čas trpi in tako je morala priti v Italiji kriza. Veliko se je ugibalo že o rešenju te narodno-gospodarske krize; tudi Rossi je zdaj svoj nasvet stavil, ki ni brez pomena.

Rusija. — Truplo carjevo ležalo je na mrtvaškem odru v Peterburgu v katedralki sv. Petra in Pavla tri dni. Vstop je bil vsakemu dovoljen. Občinstva se je trlo na tisoče noč in dan v cerkvi. Vsak je poljubil carja na prsi. Videti je bilo na objokanih obrazih, kako je ruski narod ljubil svojega vladarja. Dne 19. novembra t. l. so slovesno pokopali carja v carski rakvi v katedralki sv. Petra in Pavla v Peterburgu. Pogreb je jasno pokazal, kako je ljubil ruski narod predobrega carja. V Peterburgu so na dan pogreba pogostili 50.000 ubožcev, po drugih večjih mestih tudi po več tisoč. Pogrebu so prisustvovali vsi ruski višji dostojanstveniki in zastopniki tujih držav in to vseh evropskih. Našega cesarja je zastopal brat njegov nadvojvoda Karol Ludovik. Peterburg je bil ves v črno ogrnjen ta dan, istotako druga ruska mesta. Tudi iz Francoske se poroča, da so v dan carjevega pogreba vihrale v Parizu in drugod črne zastave raz hiš in da so bili

razni javni lokali zaprti. — Na krsto carjevo se je položilo 350 vencev, mej temi jih je bilo več iz zlata in srebra. — Prekrasen je bil venec, katerega je dal položiti na carjevo krsto naš presvitli cesar. Trideset dvornih vrtnarskih pomočnikov, pod vodstvom dvornega vrtnarskega ravnatelja so ga delali neprenehoma dva dni. V venec so se vpletle najlepše cvetlice. — Poroka carja Nikolaja II. s svojo nevesto Alico hesensko, ki je pri pristopu v pravoslavno cerkev dobila ime Marija Feodorovna, vršila se je danes prav na tihem brez vsakih slavnostij.

Azija. — Položaj Kitajcev v vojski napram Japoncem se ni ničboljšal. Sicer se vest, da so Japinci vzeli veliko luko z arzenali Port Artur, ne potrjuje v celem obsegu, gotovo pa je, da isto oblegajo. Da ni nastopila zima, ki močno ovira Japonce, ki niso to-li vajeni mraza, bi bil gotovo že pal Port Artur najglavneje kitajsko vojno pomorsko mesto. V vsem se pa mora naglašati, da so Kitajci popolnoma poraženi že dosedaj. Japonci menda že sekajo proti središču Kitaja proti Peking, katerega zapušča že dvor kitajski in drugi bogataši. Tudi Kitajcem noče noben pomoči. Prosili so za posredovanje že Rusijo, Anglijo i. dr. a noben noče vtikati roke vmes. Z Japonci bi radi sklenili mir, ti pa ga drugače nočejo, nego pod posebnimi za nje vrlo ugodnimi pogoji, kar seveda Kitajcem ni všeč. Vendar je pa gotovo, da bodo Kitajci morali tako plesati, kakor bodo Japonci žvižgali. Na zmago jim še misliti ni več. Če Japonci morebiti ne bodo še prav kmalu prisililo Kitajcev do popolne obupnosti, vzrok bo le zima, ki prve nekoliko zadržuje pri nadaljnem prodiranju.

Obrtnija.

Kdo naj ima pravico jemati mero?

V.

Ako bomo krojači in čevljarji pri pričakovani obrtni reformi tepeni, t. j. če se pravica jemati mero, za vso bodočnost postavno prizna trgovcem z obrtnimi izdelki, smo mi brez dvojbe prve žrtve; drugi obrti pa pridejo za nami. Privrženci manšesterskih načel so pri obrtni enketi storili jako prekanjen korak, da so to vprašanje generalizovali.

Žal da so mnogi izvedenci obviseli na limanicah liberalnih „junakov“ in da se še to v večji meri ni zgodilo, je zahvaliti dr. Luegerja, ki je kot član odsekov rešil, kar se je še rešiti dalo.

Da se o tem prepričamo, ni niti treba natančneje pregledovati debelega stenografičnega zapisnika, kajti že v prvi seji (stran 19) najdemo vprašanje o jemanji mere že generalizovano, in to so storili še izvedenci z naše strani. Tam se trdi, da bi, če se prepove jemati mero, „kar tretjino vseh trgovcev moralo zapreti“.

Kot jako označljiv vzgled se je navajal: „Osnuje na pr. kak odvetnik svojo pisarno, da gre k trgovcu s papirjem in ondu kupi vse pisalne potrebščine, mej drugimi da trgovcu s papirjem format onih knjig, ki imajo posebne črte (razstriranje) in reče: „Bodite tako dobri in dajte te knjige narediti“. Ko bi trgovec ne imel pravice prevzeti te naročbe, ker je po določeni meri, moral bi dotični odvetnik najprej kupiti papir, potem iti k rastriranju, na to k knjigovezu itd.

Drugi izvedenec (na strani 19) je pa vedel popolnoma točno, da pri vprašanji o meri ne gre za to in je rekel: „Tu se gre za oblačilo telesa; imenujmo otroko po pravem imenu. Zagotovim vam, da celo v kaki dunajski predmestni prodajalnici VI. ali VII. okraja trgovski pomočnik zna lepši obleči kakega človeka, ne da bi vzel mero, kot v provinciji kak krojaški mojster, ki ima dokaz sposobnosti. Ta mož — ime mu je Zimmermann — zasluži najglobokejši poklon provincijalnih krojaških mojstrov, in njegova izpoved je vredna, da se nanjo z vso pozornostjo ozira parlament. Pisec teh vrstic bil je že večkrat na Dunaji, ali vendar toliko stvari ne pozna, da bi mogel ugovarjati tako odličnemu znanju dunajskih predmestnih pomočnikov. Trdi pa, da v provincijah ni tako nadarjenih krojačev, in da bi v provinciji nobenemu trgovcu ne bilo treba zapreti, ako se jim prepove jemati mero. Da še več. V našem deželnem glavnem mestu so vsi trgovci podpisali celo peticijo glede prepovedi jemanja mere, in se vsi — izimši nekaj konfekcionarjev — vjemajo z nami. Zahtevajo za svoj stan dokaz sposobnosti, kateri obrtnika izključuje od trgovine, ali so tudi toliko pravični, da nam prepuste izvrševanje obrta, kar gre nam. Če so razmere na Dunaji druge — prouzročene po duhovitih trgovskih pomočnikih — moremo vrejenje našega poslovnega bistva zahtevati od deželnih zastopov, in mislim, da noben poslanec iz kraljevin in dežel, ne bode glasoval za zakon, kateri bi v njegovi deželi ugonobil rokodelce v korist dunajskih trgovskih nadarjenih pomočnikov.

K sreči je pa tudi mesto Dunaj volilo poslance, ki se ne vjemajo z izvedencem Zimmermannom. Od poslednjih celo pričakujemo, da vprašanju o jemanji mere vza-mejo oni generalni značaj. Imenujmo otroka po pravem imenu. Pri tej stvari pač ne gre za trgovca s papirjem, ki bode tudi potem, ako se prepove jemati mero, pri knjigovezu dal narediti knjige v kakeršni koli velikosti bode hotel, gre pred vsem le za prepoved jemati mero za telesno obleko, ki se ima narediti po meri.

Prizadevanje po pravici, obleko prodajati ne le narajeno temveč tudi provincijalne krojače prisiliti, da bodo služili velikemu kapitalu, je pravi povod, da so varuhi mogočnih manšesterskih konfekcionarjev, z megle-nimi frazami jeli to stvar mešati s propadom trgovine, da bi ljudi preslepili, da ne bi vedeli, zakaj se gre in jim odjeli najmastnejše kose.

Obleka je poleg hrane in stanovanja najglavnejša potreba za človeštvo. Če se posreči velikemu kapitalu, da bode tako monopolizoval izdelavo obleke, kakor je druge tovarniške panoge, če se z uničenjem samostojnosti rokodelskih producentov naredi prostor za kartele tovarnarjev za obleke, tudi „oblačilni krožki“ ne bodo izostali. Mezdni sužnji se takim zvezam velicega kapitala ne bodo mogli ustavljati in človeštvo bode glede na obleko velikemu kapitalu prisiljeno donašati davek. Ta smoter se pa drugače doseči ne da, če se trgovcem kot slugam velicah producentov prizna pravico jemati naročila po meri,